

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Teze diplomové práce

Teorie rizika a analýza neživotního pojištění v ČR

Bc. Tereza Slavíková

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Obsahem diplomové práce je problematika zabývající se odvětvím neživotního pojištění. V úvodní části je blíže prozkoumáno riziko z teoretického hlediska, je zde výklad hlavních pojmů souvisejících s rizikem i pojištěním, objasnění samotného pojmu a základních druhů rizik. Dále jsou popsány vývojové trendy neživotního pojištění v ČR, do čehož spadají informace o vývoji od 90. let i změny v přístupech k řešení rizik, které museli pojistitelé podstoupit. Další část informuje o samotném neživotním pojištění a jeho druzích od neživotního pojištění osob až po podnikatelská majetková pojištění. Následující kapitola poukazuje na riziko povodní a záplav, jež je v České republice velmi aktuální a teoretický popis likvidace pojistných událostí. Teoretická část je zakončena popisem zajištění, Zákona o pojišťovnictví a České asociace pojišťoven. Analýza se zabývá pojišťovnami na českém trhu, pojistným plněním a samotnými pojistnými událostmi v neživotním pojištění, včetně čtyř nejničivějších povodní a jejich dopadů na pojistný trh ČR. Posléze jsou srovnány charakteristiky majetkového pojištění občanů ze tří tuzemských pojišťoven a na závěr zanalyzován postoj občanů k neživotnímu pojištění, konkrétně majetkovému díky dotazníkovému šetření.

Klíčová slova

riziko, škoda, neživotní pojištění, pojistná událost, pojišťovna, pojistné, pojistná smlouva, náhrada škody, živelní škody, pojištění majetku

Cíl práce

Cílem zpracování diplomové práce je nejen definovat teorii rizika spolu s jeho základními druhy i dalšími pojmy, jež s rizikem a neživotním pojištěním úzce souvisí, ale také poskytnout povědomí o vývoji neživotního pojištění na území ČR včetně popisu jeho základních odvětví pro ucelený přehled čtenáře.

Cílem praktické části práce je provést analýzu odvětví v neživotním pojištění na pojistném trhu České republiky, konkrétně se analýzy budou týkat tuzemských pojišťoven, pojistného plnění a pojistných událostí v neživotní oblasti pojištění se zaměřením na ty, jež souvisí s největšími přírodními katastrofami. Dále budou srovnána majetková pojištění občanů tří tuzemských pojišťoven s cílem vybrat to nejvhodnější nejen z hlediska ochrany proti povodni a záplavě a v neposlední řadě dojde k analýze postoje občanů k majetkovému pojištění a jejich zkušeností s pojistnými událostmi nejen živelního charakteru s cílem

upozornit na případné chyby, jež se občané ve vztahu k pojištění dopouští. Těchto závěrů bude dosaženo pomocí dotazníkového šetření.

Metodika

Teoretická část práce obsahující teoretická východiska spojená s rizikem a odvětvím neživotního pojištění bude zpracována pomocí deskripce a bude čerpáno zejména z odborné literatury v kombinaci se získáváním informací z webových stránek institucí, například České asociace pojišťoven. V praktické části práce bude provedena metoda analýzy pojistných událostí vybraných odvětví neživotního pojištění se zaměřením na povodňové události v ČR, i analýza jejich dopadu na pojistný trh. Dále budou zanalyzována data ohledně pojišťoven a pojistného plnění. Všechna data nezbytná pro provedení analýz budou čerpána převážně z výročních a tiskových zpráv České asociace pojišťoven a České národní banky za poslední zveřejněná období. Bude též provedena metoda komparace majetkových pojištění tří tuzemských pojišťoven, k čemuž poslouží jejich webové stránky, nabízené srovnávače, kalkulátory pojištění i samotní pracovníci pojišťoven na přepážce. V závěru práce bude proveden výzkum ohledně postoje občanů k odvětví neživotního pojištění, konkrétně pojištění majetku pomocí metody dotazníkového šetření. Získaná data budou uspořádána do grafů a tabulek pro lepší přehlednost.

Do problematiky neživotního pojištění neodmyslitelně patří pojem riziko. Pojištění je definováno jako nejčastější způsob přenosu rizika negativních dopadů nahodilosti, které se přenáší z ekonomického subjektu na specializovanou instituci - pojišťovnu. Nepojistitelnou se stává událost, jež určitě nastane, jež není nahodilá. V diplomové práci došlo k analýze několika oblastí neživotního pojištění dle určitých parametrů. Jednalo se především o podíl samotného neživotního pojištění na českém trhu, tuzemské pojišťovny, pojistná plnění a pojistné události z hlediska jednotlivých rizik se zaměřením na živelní rizika, jednotlivé povodňové události a jejich následky s nezbytnými opatřeními pojistného trhu. Též došlo k analýze majetkového pojištění občanů a k průzkumu ohledně zmíněného pojištění pomocí dotazníkového šetření. Stanovený cíl práce byl tímto splněn.

Procentuální podíl neživotního pojištění na českém pojistném trhu dle posledních dostupných výsledků z výročních zpráv z roku 2013 byl převažující. Trh jím byl tvořen z 61 %. Mezi pojišťovny s největším podílem na celkovém pojistném se na první místo zařadila Česká pojišťovna, za ní pojišťovna Kooperativa na třetím místě byla pojišťovna Allianz.

Proto byly tyto zmíněné pojišťovny zařazeny i do modelového příkladu ohledně komparace pojištění majetku. Dle parametrů předepsaného smluvního pojistného i podílu na trhu byly výsledky stejné.

Dle výsledků vyplývajících z analýzy vyplaceného pojistného plnění v neživotním pojištění za posledních pět let lze prohlásit, že tento trend je rostoucí a pojistné plnění se oproti roku 2012 rapidně zvýšilo. Na celkovém vyplaceném pojistném plnění v roce 2013 se neživotní pojištění oproti životnímu podílelo 46 % a převažující vliv tímto nebyl potvrzen. V konkrétní výši ve vyplaceném pojistném plnění dle rizik vede havárie motorových vozidel a v celkovém úhrnu všech rizik je trend opět rostoucí. Analýza počtu vyřízených pojistných událostí vykazuje též rostoucí výsledky a z 59 % se na nich podílela odvětví neživotního pojištění. Škody na pojistných událostech v živelním pojištění i počet těchto událostí zaznamenávají výkyvy v jednotlivých letech. Je to převážně způsobeno ničivými povodněmi, které se v těchto letech staly a čísla náhle zvýšily.

Proběhla též podrobná analýza čtyř nejničivějších povodní z hlediska celkových ekonomických škod od počátku devadesátých let. Tyto události jsou z let 1997, 2002, 2010 a 2013, přičemž nejvyšší celkové ekonomické škody napáchaly povodně z roku 2002, zhruba 73 mld. Kč. Po provedené komparaci dvou nejničivějších povodní, tedy z roku 1997 a 2002 se dospělo k zajímavým skutečnostem. Pojištěné škody roku 1997 tvořily pouhých 15 % z celkových škod a v roce 2002 se toto číslo vyšplhalo na zhruba 50 % celkových škod. Je to výrazný skok a znak toho, že lidé poznali sílu živlu na vlastní kůži a do budoucna nechtěli ponechat nic náhodě. Stejně uvažovali i ti, které povodeň sice nezasáhla, nýbrž možnost dalšího výskytu povodní se tímto stala do budoucna pravděpodobnější. Povodně v roce 1997 byly specifické nepřipraveností lidí na tuto událost a ti si poté museli rozsáhlé škody hradit ze svých úspor. V důsledku těchto ničivých živelních událostí postupně docházelo ke změnám na pojistném trhu a byla přijata nová nezbytná opatření. Mezi ty hlavní patří zvýšení sazeb pojistného u pojištění občanů i podnikatelů, nové nižší limity pojistného plnění u povodňových škod, vyšší spoluúcast, nová doplňková pojištění katastrofických rizik, snaha provádět lepší risk management a tvorba scénářů při zásahu určitých míst povodní. Také byla vytvořena důležitá aplikace s názvem Povodňové mapy, díky které je možné zobrazit záplavové zóny konkrétní lokality a tím určit riziko povodně a záplavy. Tato aplikace slouží nejen občanům, ale také pojišťovnám při uzavírání pojištění.

Cílem modelového příkladu majetkového pojištění bylo upozornit na základní odlišnosti těchto pojištění u tří tuzemských pojišťoven. Vzhledem k provedené analýze nelze jednoznačně určit, která pojišťovna má oproti ostatním dvěma pojišťovnám výrazná pozitiva a které pojištění je tak pro klienta nejlepší dle všech dostupných hledisek.

Výši pojistného obecně ovlivňuje pojistná částka, spoluúčast a lokalita dle povodňových zón. Patří mezi ukazatele, na které se klient zaměří jako první. Placené pojistné je tedy ovlivňováno i několika dalšími parametry, které má každá pojišťovna jinak nastavené. Jeden z parametrů se může jevit jako výhoda oproti ostatním, nýbrž v celkovém výsledku to může být pouze zanedbatelná část všech pozitiv. Vezměme si například zpoplatněné asistenční služby u České pojišťovny oproti ostatním, což na první pohled působí negativním dojmem. Tato pojišťovna má však na druhou stranu nejširší výběr z možných variant pojištění, jež se liší rozsahem rizik, na rozdíl od pojišťovny Kooperativa, která poskytuje pouze dvě možné varianty, ale asistenci nabízí zcela zdarma. Je to individuální rozhodnutí každého, co je pro něho nejdůležitější. Pokud vezmeme v potaz jen cenové hledisko (celkové roční pojistné za pojištění majetku), nejlevněji pro první a druhou povodňovou zónu vychází pojištění u pojišťovny Kooperativa, pro třetí povodňovou zónu u pojišťovny Allianz. V případě, že se v důsledku povodní pozmění povodňové mapy a nemovitost se tím posune do vyšší povodňové zóny, nejvíce si na ročním pojistném připlatí klient pojištěný u Kooperativy. Hned za ní je Česká pojišťovna a pojišťovna Allianz má rozdíly v placeném pojistném mezi zónami nejmírnější. Co se týká výběru jednotlivých pojistných produktů, je nutné vzít v úvahu neustále se rozvíjející pojistný trh a s tím spojené zlepšování a inovace aktuálních produktů, či zavádění produktů nových s cílem porazit konkurenty.

Lze poukázat i na několik skutečností vyplývajících z dotazníkového šetření, kdy se občané v pojištění majetku dopouští chyb. Stále existují lidé domnívající se, že se jim nic nemůže přihodit, pojištění považují za nedůležité a vůbec se nepojistí. Avšak riziko škodní události je celkem vysoké.

Dalším problémem je podpojištění majetku, kdy pojištění neodpovídá jeho aktuální hodnotě a tím jsou klienti vystaveni zbytečnému riziku. Při vzniku škodní události je škoda uhrazena částečně. Lidé by si měli uvědomit, že se hodnota majetku s uplynulými roky mění a to nejen z důvodu nových investic. Například u rodinného domu, který byl pojištěn začátkem devadesátých let, jeho hodnota s naprostou pravděpodobností vzrostla.

Dalším nedostatek je nevědomost ohledně rozdílů mezi pojištěním nemovitosti a domácnosti. Klient se mylně domnívá, že v pojištění nemovitosti je zahrnuto vše, včetně zařízení a posléze je nemile překvapen. Je dobré se při sjednání pojištění sejit s pojišťovací poradcem a raději se na vše zeptat dříve, než dojde k chybě, či si pečlivě prostudovat pojistné podmínky dané pojišťovny.

Stejně tak se nevyplácí na pojištění šetřit, tato skutečnost může posléze vést ještě k větším finančním potížím. Jak již bylo zmíněno v kapitole zabývající se modelovým příkladem pojištění majetku, pro většinu lidí je cena tím, čeho si všimnou nejdříve a čím se posléze i řídí. Není vhodné tedy brát v úvahu jen kritérium ceny, ale prozkoumat i ostatní parametry a dle nich se rozhodnout. Klíčová otázka dotazníkového šetření týkající se pojištěnosti mimo jiné prokázala, že pojištěnost je ovlivněna věkem, celkovým měsíčním příjmem domácnosti a též současnou hodnotou nemovitosti a zařízením domácnosti. Nejnižší pojištěnost je prokázána u dotazovaných ve věkové skupině 19 – 30 let (ve věku do 18 let nebyl žádný respondent), zároveň je nejnižší podíl pojištěných respondentů s příjmem za domácnost do 15 000 Kč, což opět představuje nejnižší rozmezí, jež bylo na výběr. A nakonec s vyšší současnou hodnotou majetku pojištěnost stoupá. Ve výsledku finanční situace hraje významnou roli ve vztahu k pojištěnosti a jako nejčastější důvod nepojištění lidé uvedli pocit nedůvěry vůči pojišťovnám.

Každý jedinec by si měl uvědomit podstatu a význam pojištění, vytvořit si obecný přehled, jenž mu v budoucnu pomůže lépe zvládnout ne vždy snadnou situaci po pojistné události. Domov je často brán jako největší životní investice a měl by být chráněn pojištěním. Dobře sjednané pojištění majetku sice nedokáže eliminovat počet vzniklých pojistných událostí, ale dokáže velmi dobře zmírnit dopad následků. Česká asociace pojišťoven každým rokem občanům připomíná význam pojištění prostřednictvím různých akcí.

Český pojistný trh je charakteristický dlouhodobým rostoucím trendem. Pojišťovnictví spadá pod finanční trh a je ovlivňováno mnoha faktory, například ekonomickým vývojem i stoupající životní úrovní obyvatel. Účelem je uspokojení náročných potřeb všech klientů pomocí pojistných produktů. Neživotní pojištění nemá rezervotvorný charakter, funguje tedy pouze za účelem krytí rizik. Jeho rozsah rizik, které je možno pojistit, je oproti životnímu pojištění velmi rozsáhlý. Oblast neživotního pojištění lze charakterizovat tvrzením, že pojistit je možno cokoliv, jen je stěžejní otázkou za kolik. Neživotní pojištění vždy pro klienty zůstane klíčovým nástrojem v boji s nepřízní osudu.

Seznam vybraných použitých zdrojů

LITERÁRNÍ ZDROJE:

DAŇHEL, Jaroslav a kol. Pojistná teorie. 2. vyd. Praha: Professional Publishing, 2006. 338 s. ISBN 80-86946-00-2.

DAŇHEL, Jaroslav, DUCHÁČKOVÁ, Eva, RADOVÁ, Jarmila. Analýza globálních trendů ve světovém a českém komerčním pojišťovnictví. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2007. 63 s. ISBN 978-80-245-1256-3.

HRADEC, Milan, KŘIVOHLÁVEK, Václav, ZÁRYBNICKÁ, Jana. Pojištění a pojišťovnictví. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2005. 216 s. ISBN 80-86754-48-0.

JANATA, Jiří. Metodika přípravy rizikové zprávy pro pojistné trhy. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2010. 138 s. ISBN 978-80-7431-032-4.

KOZÁK, Jan T. a kol. Povodně v Českých zemích. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2007. 146 s. ISBN 978-80-8694-639-9.

TICHÝ, Milík. Ovládání rizika: Analýza a management. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. 396 s. ISBN 80-7179-415-5.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

Allianz pojišťovna, a.s., Produkty: Majetek [online]. © Allianz 2015 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.allianz.cz/produkty/majetek/>>.

Česká asociace pojišťoven, O nás, Výroční zprávy: Výroční zpráva 2013 [online]. © ČAP 2014 [cit. 2015-02-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.cap.cz/images/o-nas/vyrocnizpravy/2013.pdf>>.

Česká národní banka, Dohled a regulace: Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem 2013 [online]. © Česká národní banka 2003-2015 [cit. 2015-02-05]. Dostupné z WWW: <https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2013_cz.pdf>.

Česká pojišťovna, a.s., O nás, Občané: Majetek [online]. © Česká pojišťovna 2015 [cit. 2015-03-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskapojistovna.cz/obcane/p?majetek>>.

Kooperativa pojišťovna, a.s., Naše produkty: Pojištění majetku občanů [online]. © Kooperativa pojišťovna, a.s. 2015 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.koop.cz/nase-produkty/pojisteni-majetku-obcanu/>>.